

KIESRAAD

BINNENHOF 19 - 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 62 48 81

Aan

Zijne Excellentie de Minister
van Binnenlandse Zaken

Uw brief van 29 oktober 1970, Ons kenmerk / 's-Gravenhage, 2 december 1970.
nr.B70/U 3071 2474
Onderwerp

Uitspraken in kort geding,
verplichtend tot nakoming
van afspraken tussen kan-
didaten op een lijst m.b.t.
de aanneming van een
benoeming

In antwoord op Uwer Excellenties schrijven van 29 oktober 1970, nr.B 70/U 3071, inzake uitspraken in kort geding, verplichtend tot nakoming van afspraken tussen kandidaten op een lijst met betrekking tot de aanneming van een benoeming, moge de Kiesraad Uwe Excellentie - met het oog op eventueel in te stellen beroep in cassatie in het belang der wet - het navolgende als resultaat van zijn overwegingen terzake doen kennen.

Het schijnt de Kiesraad niet aan twijfel onderhevig, dat de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen voor openbare lichamen door de daartoe aangewezen organen uitsluitend moet geschieden aan de hand van de deswege in de Kieswet opgenomen bepalingen. De wet laat geen ruimte, dat die organen zouden kunnen letten op - hun bekend geworden - afspraken, welke door de indieners van een lijst zijn gemaakt, dat de aanwijzing van de op die lijst gekozenen, in afwijking van de wettelijke bepalingen, zou geschieden overeenkomstig door de indieners van die lijst gemaakte afspraken. Ware het anders, dan zou de Kieswet zeker regelen hebben gesteld omtrent de publicatie van die afspraken - b.v. ook door vermelding daarvan op oproepingskaarten of stembiljetten - opdat zij, die op de lijst stemmen, zich bewust kunnen zijn van deze voor die lijst in afwijking van de wettelijke bepalingen toe te passen bijzondere regeling. Terecht hebben dan ook naar het oordeel van de Kiesraad gedeputeerde staten van Limburg bij beschikking van 27 april 1970, 1e afdeling, nr.B 8387, vernietigd een besluit van de gemeenteraad van Arcen en Velden d.d. 6 april 1970, waarbij een overeenkomstig de bepalingen van de Kieswet als gemeenteraadslid verkozen verklaard persoon desniettemin niet

was toegelaten op grond van de overweging, dat deze zich niet zou gehouden hebben aan de vóór de raadsverkiezing 1970 gemaakte en schriftelijk vastgelegde afspraken. Gedeputeerde staten overwogen, dat de wet in de artikelen N 14 tot en met N 18 uitputtend regelt, welke kandidaten ener lijst zijn gekozen ter vervulling van de aan die lijst toegekende plaatsen, en voorts in artikel N 19 de rangschikking van de gekozen en de niet gekozen kandidaten ener lijst (een beroep op de Kroon van deze beschikking is bij Koninklijk besluit van 27 augustus 1970, nr. 40, als tardief, niet-ontvankelijk verklaard).

Een verdere vraag is of, zo deze afspraken niet rechtstreeks tot gelding kunnen komen, het effect daarvan toch niet kan worden bereikt, doordat de betrokkenen zich verbinden van de hun bij de wet verleende mogelijkheid om voor een aanwijzing te bedanken zodanig gebruik te maken, dat de aanwijzing tenslotte volgens die afspraken verloopt: zijn zulke afspraken in rechte afdwingbaar? De President van de rechtbank te Maastricht en die te Roermond hebben die vraag bevestigend beantwoord, en dan ook iemand, die zich verbonden had te bedanken, op straffe van een dwangsom daartoe veroordeeld.

Naar het oordeel van de Kiesraad ten onrechte. De vraag is, of een betrokkene ten aanzien van een publiekrechtelijke bevoegdheid om een benoeming al dan niet aan te nemen zich bij - in rechte tegenover hem geldend te maken - overeenkomst kan verbinden tot een gebruikmaking van die bevoegdheid, welke de strekking heeft de wettelijke bepalingen omtrent de aanwijzing van gekozenen door een andere regeling te vervangen. Het komt de Kiesraad voor, dat - wat er zij van de algemene vraag van rechtsgeldigheid van op publiekrechtelijke bevoegdheden betrekking hebbende overeenkomsten - overeenkomsten als de onderhavige niet in rechte kunnen worden afgedwongen, nu de strekking daarvan is de terzijdestelling van een wettelijke regeling, welke als uitputtend is bedoeld, immers - zoals hiervoren reeds vermeld - voor een andere regeling geen ruimte heeft gelaten.

Is dus de nakoming van een afspraak als hiervoren bedoeld, naar het oordeel van de Kiesraad niet in rechte afdwingbaar, zo is uiteraard te rekenen met de mogelijkheid, dat zodanige afspraken vrijwillig worden nagekomen. Tot zodanige nakoming zal men zich toch uit fatsoensoverwegingen wel gebonden achten, indien vaststaat, dat, zo een bereidheid tot die afspraak niet had bestaan, men niet op de lijst zou zijn geplaatst. Hier is tussenkomst van de burgerlijke rechter niet wel voorstelbaar.

Wel kan nog de vraag rijzen, of voorzover aan afspraken als hiervoren bedoeld, andere gevolgen zijn verbonden dan hiervoren ter sprake kwamen, deze rechtens kunnen worden gewraakt. Die vraag is aan de orde geweest bij de gedachtenwisselingen in 1959, toen op de lijst van de K.V.P. een kandidaat met voorkeurstemmen was gekozen, terwijl in het kiesreglement van de K.V.P. was bepaald, dat een bij voorkeurstemmen gekozene de benoeming niet zou aanvaarden dan met instemming van het partijbestuur (in het reglement was voorts nog bepaald, dat iemand die krachtens zijn verkiezing tengevolge van het openvallen van een plaats zitting zou moeten nemen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, het lidmaatschap niet zal aanvaarden dan na overleg met het partijbestuur - de kwestie van de z.g. kwaliteitszetel). Door het Centrum voor:

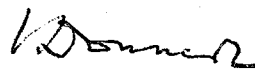
./.

Staatkundige vorming is toen een commissie ingesteld onder leiding van Prof. mr. W.C.L. van der Grinten, welke een uitvoerig rapport uitbracht (zie bijlage). De commissie onderscheidde tussen het juridisch en het politieke aspect, en kwam voor het juridisch aspect tot de conclusie, dat partijbemoeking ten aanzien van een met voorkeurstemmen verkregen kamerzetel rechtens aanvaardbaar is. Ziet men echter nader toe, dan blijkt, dat de commissie niet stelt, dat zodanige afspraak rechtsgeldig is in die zin, dat zij in rechte zou kunnen worden afgedwongen. Zelf stelt zij (pag. 10), dat de stelling verdedigbaar is, "dat het als in strijd met de openbare en goede zeden, ongeoorloofd zou zijn, dat de kandidaat zich op straffe van een boete tegenover de politieke partij zou verbinden in geval van verkiezing het lidmaatschap al dan niet te aanvaarden". In deze gedachtengang is het evenmin toelaatbaar, de gekozene op grond van de afspraak in rechte op straffe van een dwangsom tot niet-aanvaarding van zijn benoeming te dwingen.

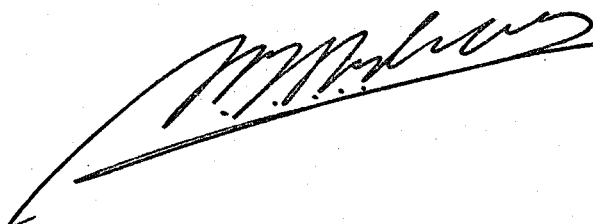
Maar het gaat er de commissie om, of aan de niet-inachtneming van de afspraak door de partij de sanctie mag worden verbonden, dat hij niet langer als lid van de partij geldt, en geen deel mag uitmaken van de fractie gevormd door de leden van de K.V.P. in het vertegenwoordigend lichaam. De vrijheid daartoe komt naar het oordeel van de commissie aan de partij rechtens toe. Theoretisch is naar het oordeel van de Kiesraad op deze conclusie wellicht af te dingen: ten onrechte meent naar zijn oordeel de commissie, dat men hier in de privaatrechtelijke sfeer is; het gaat immers, zoals de Kiesraad hiervoren heeft aangewezen, over een op de uitoefening van een publiekrechtelijke bevoegdheid (de aanneming van een overeenkomstig de bepalingen van de Kieswet vastgestelde benoeming) betrekking hebbende afspraak. En ook erkent de commissie zelf (pag 3, bovenaan), dat het verenigingsrecht zijn begrenzingen heeft.

De Kiesraad wil echter op deze vraag niet verder ingaan; het was hem slechts te doen vast te stellen, dat op het rapport van de commissie geen beroep kan worden gedaan ten gunste van de in het geding zijnde rechtelijke uitspraken.

Namens de Kiesraad,

, voorzitter

, secretaris.